Nieuwsbrief november 2025

Terugblik November: Bijzondere Leggingen in Muiderberg, Naarden en Bussum

Stichting Struikelstenen Gooise Meren heeft een intense en betekenisvolle periode van herdenkingen achter de rug. In november vonden twee bijzondere leggingsdagen plaats, waarmee het aantal geplaatste struikelstenen in de gemeente nu op 248 staat.

Terugblik Legging 5 november: Muiderberg en Naarden

Op woensdag 5 november werden de eerste struikelstenen in Muiderberg gelegd, een bijzonder moment omdat dit dorp, in tegenstelling tot Bussum en Naarden, slechts enkele tientallen Joodse inwoners kende, waardoor er aanzienlijk minder deportaties plaatsvonden. Op 5 november vonden er ook plaatsingen plaats in Naarden.

Herdenken

Stichting legt eerste struikelstenen in Muiderberg: beheerder Joodse begraafplaats en familie Teitel herdacht

Joyce Huibers

05-11-25, 16:44 | update: 05-11-25, 17:07

Luisteren Delen

Aanwezigen leggen bloemen en steentjes bij de twee struikelstenen voor de Joodse begraafplaats. © Foto Margot Brakel

MUIDERBERG Stichting Struikelstenen Gooise Meren heeft inmiddels rond de 200 struikelstenen geplaatst in de gemeente. Voornamelijk in Bussum en Naarden. De stichting plaatste woensdag haar eerste vijf stenen in Muiderberg, waaronder twee bij de Joodse begraafplaats aan de Googweg voor beheerder Henri Birnbaum en zijn schoonmoeder Hélène Hausdorff-Bondi.

- **Googweg 6, Muiderberg:** Twee stenen werden geplaatst voor beheerder Henri 'Chaim' Birnbaum en zijn schoonmoeder Hélène Hausdorff-Bondi. Henri werd in augustus 1944 vanuit Westerbork op transport gezet naar Auschwitz en enkele weken later vergast. Zijn schoonmoeder Hélène werd in mei 1943 gearresteerd en in Auschwitz vergast.
- **Brink 25, Muiderberg:** Hier werden drie stenen gelegd voor Abraham Teitel, zijn overlevende vrouw Klara Jakobine Teitel-Donsbach en hun overlevende zoon Robert Frederik Teitel.

Robert Teitel uit de VS aanwezig

De heer Robert Teitel, voor wie ook een steen werd gelegd om hem met zijn ouders te herenigen op hun laatste vrijwillige woonadres, was speciaal met zijn vrouw en kinderen uit de Verenigde Staten overgekomen. De familie sprak gezamenlijk het Kaddisj (herdenkingsgebed) uit. De plechtigheid bij de Brink 25 in Muiderberg werd bovendien bijgewoond door een schoolklas met kinderen uit groep 7 en 8 van KC De Meerstroom, die zo een actieve rol speelden in de herdenking.

Montessori Lyceum Gooise Meren bij de Huizerstraatweg

De herdenkingen op 5 november begonnen in Naarden, met onder andere een plechtigheid aan de Huizerstraatweg. Bij deze legging waren leerlingen van het Montessori Lyceum Gooise Meren aanwezig, die vooraf les kregen over struikelstenen en gedichten hadden geschreven. Het mooiste gedicht werd tijdens de legging voorgedragen. De nabestaanden van Maup Polak vertelden levendig over het leven van deze marktkoopman en zijn beroemde uitspraken.

Alle levensverhalen worden zoals altijd na akkoord door nabestaanden gepubliceerd op onze website: www.struikelstenengooisemeren.nl. Op onze site treft u ook alle verhalen aan van de legging van november jl.

Terugblik Legging 12 november: Bussum

Op woensdag 12 november stond Bussum centraal, waar in totaal 26 struikelstenen werden gelegd. De plechtigheden op verschillende adressen maakten diepe indruk op de aanwezigen. Vooral bij de Boerhaavelaan 3 en de Prins Hendriklaan 6 was het een gedenkwaardige en ontroerende dag.

- **Boerhaavelaan 3:** Hier lazen nabestaanden op een mooie manier samen het levensverhaal van hun familie voor. Een van hen droeg twee gedichten van haar vader Henri Wallig voor en zong daarna a cappella een prachtig Hebreeuws lied van de Hongaarse verzetsvrouw Hannah Szenes. Dit was een "kippenvelmoment" voor iedereen die aanwezig was.

- **Prins Hendriklaan 6:** Op dit adres werden maar liefst vijftien struikelstenen voor familieleden geplaatst. Het verhaal van deze locatie is niet alleen heel bijzonder omdat het om zo'n groot aantal op één plek gaat, maar ook omdat de enige nabestaande tot enkele jaren geleden niet wist dat zij zo'n uitgebreide familie had. Tijdens de ceremonie stond naast de stenen een oude foto van de villa die er vroeger stond. Dit gaf het geheel "zoveel meer zeggingskracht," aldus de voorzitter. Met de makelaar die nu op die plek gevestigd is, heeft de stichting fijn samengewerkt en de stenen werden door een externe sponsor betaald.

Media-aandacht

De Gooi en Eemlander heeft een artikel gepubliceerd over de herdenking van beheerder Henri Birnbaum en de familie Teitel. GooisemerenNieuws heeft ook artikelen gepubliceerd over de legging van de eerste steentjes in Muiderberg en een uitgebreid verslag onder de titel 'Kippenvelmomenten bij struikelstenenlegging' over de plechtigheden in Bussum.

Mensen

Stichting Struikelstenen legt eerste steentjes in Muiderberg

MUIDERBERG Voor het eerst worden in Muiderberg struikelstenen gelegd ter nagedachtenis aan Joodse inwoners die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gedeporteerd en vermoord. De plaatsingen, georganiseerd door de Stichting Struikelstenen Gooise Meren, vinden vanmiddag - woensdag 5 november - plaats. "We durven niet te zeggen dat dit ook de enige zijn", zegt voorzitter Janine Beulink. "Uit onderzoek kan altijd nog blijken dat we iets gemist hebben. Maar zoals het er nu voorstaat, lijkon dit in Muiderberg de laatste adressen te zijn."

De stichting plaatst in november op twee dagen nieuwe struikelstenen in Bussum, Naarden en Muiderberg. Het gaat om gedenkstenen bij de laatste vrijwillige woonadressen van Joodse inwoners die tijdens de oorlog zijn weggevoerd. De stenen houden hun namen levend, midden in de straten waar zij ooit woonden.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden honderden Joodse inwoners uit Naarden, Bussum, Muiden en Muiderberg gearresteerd en op transport gesteld naar concentratiekampen. Meer dan zeshonderd van hen keerden niet terug. In Muiderberg waren destijds slechts enkele tientallen Joodse inwoners, wat verklaart waarom het dorp minder deportaties kende dan de omliggende plaatsen. De stenen die er nu komen, zijn voor de weinige inwoners van wie het lot bekend is en die slachtoffer werden van de vervolging.

Een van de stenen wordt gelegd bij Googweg 6, de locatie van de grote Joodse begraafplaats. Hier woonde de beheerder Henri ("Chaim") Birnbaum met zijn vrouw Lydia, hun drie kinderen en zijn schoonmoeder Hélène Hausdorff-Bondi. Op 3 september 1944 werd het echtpaar vanuit Westerbork gedeporteerd naar Auschwitz. Bij aankomst werden zij gescheiden: Henri werd enkele weken later vermoord, Lydia werd tewerkgesteld in werkkampen in Auschwitz en Libau en overleefde ternauwernood. Opmerkelijk is dat de Duitse bezetter de begraafplaats tijdens de oorlog grotendeels met rust liet. Ook Hélène Hausdorff-Bondi krijgt een steentje.

Lees dit artikel verder op www.gooisemerennieuws.nl/extra

Waar betalen we de stenen van?

Elke struikelsteen kost 150 euro en wordt met de hand gemaakt in Amsterdam. Wij zijn blij met de fondsen die we mochten ontvangen van de Lakeland Foundation, de Provincie Noord-Holland, stichting Helder, de Reeders stichting en de Rabobank.

Wij zijn echter ook enorm dankbaar voor de bijdragen die we ontvangen van particulieren. Vaak zijn dat aanvragers, bewoners of buurtbewoners die een struikelsteen willen adopteren.

Ons werk wordt gedragen door het Holocaust Comité Gooise Meren, die onze berichtgeving onder hun eigen volgers deelt. En de samenwerking met de gemeente Gooise Meren is ook goud waard. Wij zijn enorm dankbaar voor zoveel steun en draagvlak in deze gemeente.

Levensverhalen op de Website

De volledige verhalen en achtergronden van de personen voor wie de stenen zijn gelegd, zijn te lezen op onze website:

Verhalen Muiderberg (5 november):

- Familie Teitel, Brink 25
- Henri Birnbaum en Hélène Hausdorff-Bondi, Googweg 6

Verhalen Naarden (5 november):

- Familie Jitta, Van Dijcklaan 20
- Familie Polak, Huizerstraatweg 11

Verhalen Bussum (12 november):

- Waltherlaan 24
- Waltherlaan 37
- Boerhaavelaan 3
- Papaverstraat 14
- Prins Hendriklaan 6